

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра політології та публічного управління

**ВСЕУКРАЇНСЬКІ
ПОЛІТОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ
ІМЕНІ ПРОФЕСОРА
БОГДАНА ЯРОША**

Збірник наукових та навчально-методичних праць

Випуск 13

Луцьк
Вежа-Друк
2024

Зміст

НАУКОВІ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ПУБЛІКАЦІЇ ПРОФЕСОРСЬКО-ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ

Байрак С.

Концептуальні засади дослідження державної політики у сфері забезпечення інформаційної безпеки 8

Бортніков В.

Політична участь (матеріали до лекції) 17

Бортнікова А.

Роль церкви у формуванні болгарської нації першої половини ХІХ ст.
(матеріали до лекції) 22

Бундак О.

Особливості формування політичної культури українців на сучасному етапі державотворення 29

Бусленко В. В.

Використання кейс-методу на заняттях із суспільно-політичних дисциплін.....33

Гудзенко О.

The Impact of Social and Humanitarian Technologies on the Development of Students' Critical Thinking in Teaching Political Philosophy 35

Гусак Д.

Особливості проживання українських біженців в Латвії..... 38

Жеребятнікова І.

Публічна дипломатія як інструмент реалізації інтересів акторів міжнародних відносин 40

Климончук В.

Цінності як проблема політики та осягнення сутності політичної дійсності 44

Ключкович А.

Методологічне значення інституціоналізму в дослідженні демократичних трансформацій (на прикладі Словаччини) 49

Коротков Д.

Сучасна інформаційна війна як інструментарій боротьби міжнародних акторів..... 54

Кулик С.

Хокей, як політична гра, Президента Білорусі Олександра Лукашенка 58

6. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. Київ: Основи, 2000. 198 с.
7. March J. G., Olsen J. P. The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life. *The American Political Science Review*. 1984. Vol. 78. No. 3. P. 734–749.
8. Peters B. Institutional Theory in Political Science: The New Institutionalism. 3rd edn. New York: The Continuum International Publishing Group., 2012. 222 p.

Д. Коротков – кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин,
політичних наук і практичної філософії
Харківського національного економічного
університету імені С. Кузнеця

Сучасна інформаційні війна як інструментарій боротьби міжнародних акторів

За останні десятки років спосіб вирішення конфліктів у міжнародних відносинах змінився. Головними факторами при цьому є динамічний розвиток багатьох галузей знань і технологій, заснованих на мікроелектроніці та прогресивних алгоритмах обробки даних. Вищезазначені зміни зумовили те, що наразі людина живе в інформаційному суспільстві, в якому інформація є найціннішим нематеріальним об'єктом. Ці зміни спричинили еволюцію умов безпеки та, водночас, вони сильно впливають на цілі та спосіб ведення сучасних війн. Сучасні процеси глобалізації призвели до формування єдиного глобального інформаційного простору, широкого доступу до інформації та інформаційних технологій. У сучасному світі інформаційна війна стала ефективним інструментом геополітичного впливу, комбінуючи елементи психології, технології та стратегії впливу на суспільство та політичні процеси.

Різноманітні терміни, що використовуються в контексті національної безпеки держави: «інформаційна доктрина», «кібервійна», «мережева війна» та ін., вказують на багатоплановість поняття «інформаційна війна». Поки що ніхто не висунув набір остаточних і повних принципів та ознак інформаційної війни.

Уперше сучасний термін «інформаційна війна (*information warfare*)» було вжито Томасом Рона у звіті «Системи зброї і інформаційна війна», підготовленому ним у 1976 р. для компанії «Боїнг» [1, с. 152]. Автор, зокрема, вказав, що інформаційна інфраструктура стає ключовим компонентом американської економіки, але вона одночасно перетворюється на уразливу ціль як у воєнний, так і в мирний час. Публікація звіту Т. Рона послужила початком активної кампанії в науковому дискурсі.

Офіційно термін «*information warfare*» (інформаційна війна, інформаційна боротьба) було введено в обіг Міністерством оборони США після операції «Буря в пустелі» 1991 р. У 1998 р. Міністерством оборони США затверджено «Об'єднану доктрину інформаційних операцій», в якій інформаційна війна визначається як комплексний вплив (сукупність інформаційних операцій) на систему державного та військового управління супротивника, на його військово-політичне керівництво, що вже у мирний час сприяв б прийняттю бажаних для сторони-ініціатора інформаційного впливу рішень, а під час конфлікту повністю паралізував функціонування структури управління супротивника [2, с. 72].

На думку американських військових сучасна інформаційна війна відбувається вже в межах інформаційного середовища. Інформаційне середовище – це сукупність людей, організацій та систем які збирають, обробляють, поширюють або діють на основі інформації. Це середовище складається з трьох взаємопов'язаних вимірів, які постійно взаємодіють з окремими особами, організаціями та системами. Цими вимірами є фізичний, інформаційний та когнітивний [3].

Інформація тепер є стратегічним ресурсом, яким потрібно ефективно керувати, щоб отримати від неї вигоду. Оскільки інформація відіграє таку важливу роль, заходи, вжиті у сфері інформації, можуть вплинути як на фізичне поле (матеріали, персонал, фінанси), так і на сферу абстракції (системи переконань). Технологія інформаційного віку робить бойове середовище більш динамічним і непередбачуваним, і це ми бачимо на прикладі війни в Україні. Завдяки інформаційним технологіям бойові дії можна розпочати майже миттєво в будь-якій точці світу (у малих чи великих масштабах). Образи війни і миру – реальні або створені – можуть впливати на національну волю і громадську думку щодо того яка аудиторія перевірить їх правдивість. Потік інформації в реальному часі накладає на збір розвідувальної інформації ще більшу потребу.

Інформаційна революція значно зменшила або знищила здатність урядів контролювати інформацію, яку отримує населення. Інформаційні технології є настільки важливим фактором розвитку різних країн, що кожен, хто використовує ці технології, стикається з величезними суспільними змінами. Кожен, хто відкине ці технології, ризикує зазнати фізичної катастрофи. Інформаційні технології не мають кордонів і поширюються по всьому світу. Інформаційна революція створила умови, в яких можна поставити під сумнів владу навіть найвпливовіших держав.

Всі сучасні геополітичні гравці світу розвивають та вдосконалюють свої технології інформаційної війни. Велику увагу цьому питанню приділяють авторитарні країни. Російська доктрина інформаційної війни (ІВ) була сформована переконанням РФ, що вона стала жертвою майже постійної антиросійської кампанії ІВ після падіння комунізму. В очах росіян кольорові революції та повстання «арабської весни» координувалися США, використовуючи соціальні мережі як один із основних інструментів повалення чинних урядів. Російський стратегічний документ 2011 р. «Конвенція про міжнародну інформаційну безпеку» визначає ІВ як «конфлікт між двома або більше державами в інформаційному просторі з метою завдання шкоди інформаційним системам, а також проведення масових психологічних кампаній проти населення країни. держава з метою дестабілізації суспільства та влади; а також примушувати державу приймати рішення в інтересах своїх опонентів» [4]. Російська доктрина ІВ не розрізняє війну і мир. Вона розглядає використання інформаційної війни як спосіб конкурувати з західною технологічною перевагою, використовуючи менше ресурсів і водночас збільшуючи сферу свого впливу.

Китай має унікальну концепцію інтегрованої мережевої електронної війни, яка виходить далеко за межі суто технічної сфери кібернетичних і електронних війн. Вона передбачає комплексне застосування засобів радіоелектронної боротьби, комп'ютерних мережевих війн і обмежених кінетичних ударів по ключових вузлах управління, контролю зв'язку, комп'ютерних вузлів з метою виведення з ладу інформаційних систем противника і маніпулювання сприйняттям цільової аудиторії.

Зазначимо, що західні прихильники технологічно сфокусованих ідей мережево-централізованої війни широко розділили інформаційну війну на цивільну і військову сфери. Компетенція збройних сил – це лише

електронна і кібернетична війна. Вважалося, що психологічну маніпуляцію найкраще здійснювати за допомогою військових і цивільних фахівців, тоді як кінетичні удари вважалися тільки діяльністю «сила на силу». На противагу цьому, китайська інтегрована мережева радіоелектронна боротьба з її комплексним підходом виступає за те, щоб усі види діяльності, безконтактні чи кінетичні, з виведення з ладу цивільних мереж супротивника, маніпулювання громадською думкою і атаки на комп'ютерні мережі також є частиною військової сфери. Проте нещодавні події в західних країнах вказують на тіснішу концептуальну інтеграцію між електронними і кібернетичними війнами з психологічною війною та кінетичними атаками [5, р. 33].

Інформаційна війна зараз є домінуючою військовою доктриною авторитарних, які вважають, що сприйняття їхніх супротивників є центральним у сучасному та майбутньому конфліктах; що перемога в цій сфері потенційно може значно полегшити перемогу в бою. Ці країни не визнають, що інформаційна війна обмежується війною, але вважають це важливою передумовою для встановлення умов на свою користь. Вони вважають, що залучення невійськових агенцій і організацій є не тільки бажаним, але й необхідним для домінування в інформаційному середовищі та для обмеження або запобігання супротивним державам у проведенні власних кампаній ІВ. У межах цього потенційні країни-супротивники західної цивілізації встановлюють обмеження на інформаційні потоки та зв'язки, такі як Інтернет, у межах своїх власних країн до ступеня, який неможливий на Заході. Це дозволяє таким державам не тільки контролювати доступ населення до інформації, але й значно обмежити можливості своїх ворогів проводити кампанії ІВ проти їхнього населення.

Навпаки, західна практика свободи слова та вільної преси дозволяє потенційним супротивникам практично розв'язати руки в проведенні дезінформаційних кампаній у західних країнах. Для цього необхідно створити матрицю інформаційної протидії в сучасних інформаційних війнах.

Список використаних джерел

1. Шугаєв А. В. Феномен інформаційної війни. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. № 4 (2). С.151–56.

2. Погрібна В. Л., Герасіна Л. М. Інформаційна війна як каталізатор геополітичних змін. *Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики*: зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф. (м. Харків, 24 трав. 2016 р.). Харків: Право, 2016. С. 72–75.
3. U.S. Department of Defense, Joint Pub. 1–02: DOD Dictionary of Military and Associated Terms (Nov. 8, 2010, as amended through May 15, 2011). URL: https://irp.fas.org/doddir/dod/jp1_02.pdf (дата звернення: 17.03.2024).
4. Wilson G. Information Warfare: whatisit, and why should we care? URL: <https://cove.army.gov.au/article/information-warfare-what-it-and-why-should-we-care-0> (дата звернення: 17.03.2024).
5. Advanced Modernization and Preparation for War: Informatized Warfare, New Force Elements, Cyber, Space, Logistics. *Centerfor Strategicand International Studies*. URL: <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep22586.45.pdf> (дата звернення: 17.03.2024).

С. Кулик – кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій факультету міжнародних відносин ВНУ імені Лесі Українки

Хокей, як політична гра, Президента Білорусі Олександра Лукашенка

Хокей – одне з найулюбленіших спортивних захоплень Президента Білорусі, кілька годин тренувань є незмінно у щоденному графіку О. Лукашенка, або, зі слів посадовців, принаймні, регулярно хоча б раз в тиждень. На офіційному сайті президента є інформація про його «Спортивні захоплення» [1]. Перебування на льоду він називає найкращим антивірусним засобом, і зізнався, що пандемія коронавірусу ніяк не вплинула на його спосіб життя [2]. У 2019 р. неподалік Дроздів у Мінську відкрили «Олімпік Арену» і з того часу тут тренуються О. Лукашенко та його хокейна команда. Інколи після тренування О. Лукашенко залишається подивитись і повболівати за грою інших. 3 травня 2023 р. він був присутній на фіналі Мінського чемпіонату з хокею серед аматорських команд – грали «Щит» і «Бастіон». До речі, перша команда – це команда сина Дмитра, за другу виступають Віктор і Микола